

СЕКЦІЯ 2 МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

РЕЛІГІЙНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ХЕРСОНЩИНИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

RELIGIANCE OF STUDENT YOUTH OF KHERSON REGION: SOCIOLOGICAL ANALYSIS

У статті здійснено соціологічний аналіз релігійності студентської молоді Херсонщини. Для цього було розроблено анкету та проведено опитування серед студентів Херсонського державного університету, які репрезентують різні населені пункти області, як міста, так і села. Отримані результати було порівняно із даними попередніх досліджень, які проводила кафедра філософії та соціально-гуманітарних наук ХДУ з 2000 по 2015 роки. Основна увага була звернена на визначення рівня релігійності студентів та її прояви. Було встановлено, що досить високий рівень релігійності студентської молоді на Херсонщині (77,4%) зумовлений значним впливом сімейного релігійного виховання та активним спілкуванням з друзями, більшість із яких є віруючими людьми. Молодь переконана, що релігія має відігравати важливу роль у житті сучасної людини. Проте аналіз релігійних переконань, практик та теоретичного рівня релігійної свідомості показав, що декларований високий рівень релігійності не знаходить відповідного відображення у повсякденному житті студентської молоді. Показовим прикладом є толерантне ставлення до іновірців. Воно пов'язане не стільки із прийняттям іншого із його системою цінностей та переконань, скільки із байдужим ставленням до інших релігій. Релігійність переважно є декларативною і не підкріплена участю у релігійних обрядах, відвідуванням культових споруд, читанням релігійної літератури, активною участю у житті релігійної громади, із якою віруючий себе ідентифікує. Більшість студентів не може назвати відомі їм конфесії. Це свідчить про брак відповідної освіти, що пов'язано із відсутністю релігієзнавчих дисциплін у навчальних планах освітніх програм підготовки майбутніх фахівців.

Проведене соціологічне дослідження окреслило проблеми, які потрібно буде вирішити у наступних роботах: дослідити гендерну релігійність студентської молоді, вивчити релігійності студентів Таврійського християнського інституту (єдиного вищого духовного навчального закладу регіону)

та зробити порівняльний аналіз із студентами світських навчальних закладів.

Ключові слова: держава, молодь, релігійні орієнтації, толерантність, церква.

The article provides a sociological analysis of the religiosity of students in the Kherson region. For this purpose, a questionnaire was developed and a survey was conducted among students of Kherson State University, which represent different settlements of the region, both urban and rural. The obtained results were compared with the data of previous studies conducted by the Department of Philosophy and Social Sciences of KSU from 2000 to 2015. The main attention was paid to determining the level of religiosity of students and its manifestations. It was found that a fairly high level of religiosity of student youth in the Kherson region (77.4%) is due to the significant influence of family religious education and active communication with friends, most of whom are believers. Young people are convinced that religion should play an important role in the life of modern man. However, the analysis of religious beliefs, practices and the theoretical level of religious consciousness showed that the declared high level of religiosity is not adequately reflected in the daily lives of student youth. An illustrative example is a tolerant attitude towards non-believers. It is not so much about accepting the other with his system of values and beliefs, but about being indifferent to other religions. Religiosity is mostly declarative and is not supported by participation in religious rites, visiting religious buildings, reading religious literature, active participation in the life of the religious community with which the believer identifies himself. Most students cannot name the denominations they know. This indicates a lack of appropriate education, which is due to the lack of religious disciplines in the curricula of educational programs for future professionals.

The conducted sociological research outlined the problems that will need to be solved in the following works: to study the gender religiosity of students of the Taurian Christian Institute (the only higher theological institution in the region) and to make a comparative analysis with students of secular educational institutions.

Key words: church, religious orientations, state, tolerance, youth.

УДК 316.74:2:378.091.212(477.72)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.17.3>

Галіченко М.В.

к.філос.н.,
доцент кафедри філософії
та соціально-гуманітарних наук
Херсонський державний університет

Бойко Н.О.

магістрантка факультету української
й іноземної філології та журналістики
Херсонський державний університет

Постановка проблеми. Сучасний світ переживає постійні та швидкі зміни. Молодь є найбільш відкритою до таких змін. З огляду на пошук екзистенційного сенсу, який

є притаманним саме для цієї вікової групи, постає необхідність дослідити її релігійність. Тема є актуальною в межах соціології релігії.

Релігійність має певні специфічні риси у кожній країні, у кожному регіоні, з огляду на те, що на її формування впливають різні аспекти: культура, менталітет, традиції певної території. Водночас у сучасному світі спостереється процес глобалізації, який справляє відчутний вплив на релігійну сферу. Таким чином, для дослідження релігійності потрібно здійснювати як світові, так і регіональні дослідження.

З 1981 року розвивається дослідницький проєкт World Values Survey (керівник Рональд Інглхарт), який дозволив зібрати данні про ціннісні орієнтації близько 90% населення нашої планети, зокрема і щодо релігійних уподобань. З 2017 по 2020 рік тривав 7 етап цього світового дослідницького проєкту. Починаючи з 4 етапу участь у ньому беруть українські вчені [13]. В Україні масштабні дослідження релігійності розпочались у 1990-х роках. Центрами вивчення молодіжної релігійності стали Київ, Чернівці, Івано-Франківськ, Рівне, Луцьк та Херсон [1; 3; 4; 8; 14; 15; 16; 18].

Вивчення релігійності студентської молоді на Херсонщині здійснюється викладачами кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Херсонського державного університету з 2000 року. За цей час було проведено низку досліджень 2000, 2006, 2011, 2015 років [9; 10; 11; 12]. Учасниками нового дослідження стали 464 студенти Херсонського державного університету. З них: 178 студентів та 286 студенток, серед яких 207 є мешканцями міста, а 257 – сільські мешканці.

Херсонщина є специфічним регіоном нашої країни. Це пов'язано із такими чинниками: по-перше, регіон був заселений лише починаючи з кінця XVIII століття, а тому не має давньої релігійної традиції; по-друге, його одразу заселяли представники різних народів, котрі належали до різних конфесій та релігій (православні, католики, протестанти, іудеї, мусульмани, старовіри); по-третє, за часів радянської влади регіон став місцем переселення греко-католиків із Західної України; по-четверте, зі здобуттям незалежності Херсонщина потрапила до ареалу активного розповсюдження новітніх нетрадиційних рухів. Таким чином, на Херсонщині існує певна суперечність, пов'язана з тим, що переважно аграрний регіон, який мав би бути осередком традиційної релігійності, є одним із регіонів з високою чисельністю представників новітніх та нетрадиційних рухів.

Постановка завдання. Для вивчення релігійності студентської молоді Херсонщини було складено анкету, яка мала допомогти визначити релігійну приналежність студентів, їх участь у релігійній діяльності, ставлення до державно-церковних відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час опитування студентам було

запропоновано відповісти на запитання: «Чи потрібна релігія сучасній людині?». Постановка цього питання зумовлена кількома чинниками.

По-перше, у XX столітті на теренах України активно проводилася антирелігійна компанія, метою якої було обмеження впливу релігії на суспільне життя. Ця компанія активно впливала на батьків, дідусів та бабусь респондентів. Отже, важливо зрозуміти, чи вдалося релігії відвоювати втрачені позиції у родинній та індивідуальній релігійності.

По-друге, у західній інтелектуальній традиції утвердилася теорія секуляризації (Т. Парсонс, Б. Вільсон, П. Бергер, Т. Лукман, Д. Мартін, Р. Фенн), яка передбачала, що розвиток науки та техніки, якщо не знищить, то принаймні суттєво обмежить сферу функціонування релігії. Вплив цієї інтелектуальної традиції відчутно домінує серед представників природничих та фізико-математичних наук, особливо серед біологів, які під час викладання своїх предметів у вищій школі популяризують такий підхід серед студентів і, відповідно, впливають на їх релігійні орієнтації, зокрема зростання кількості атеїстів.

По-третє, традиційні релігії з їх ієрархічністю та консерватизмом переважно асоціюються у молоді з літніми людьми. Молодь не дуже охоче прагне дотримуватися усіх обрядових дій, підкорятися правилам та обмеженням.

Відповідаючи на запитання «Чи потрібна релігія сучасній людині?», 73,9% респондентів дали ствердну відповідь, негативну – 13,6%, решта (12,5%) не змогли чітко визначитись щодо цього питання. Порівнюючи отримані результати із опитуваннями попередніх років, можна побачити стійку тенденцію до зменшення з 90% (2006 р.) до 73,9% тих, хто вважає, що релігія потрібна сучасній людині. Водночас зростає з 4% (2006 р.) до 13,6% кількість тих, хто має сумніви стосовно доцільності функціонування релігії у сучасному суспільстві. Для пояснення цієї тенденції необхідно провести дослідження гендерної релігійності студентів, адже попередній аналіз дозволяє припустити зменшення кількості студенток, які є мешканцями міста, котрі переконані у користі релігії для сучасної людини [9]. Таким чином, жіноча релігійність на Херсонщині потребує окремого дослідження [6]. На нашу думку, причиною скептичного ставлення до релігії також можна вважати кризу сучасної сім'ї, відчутний соціальний динамізм, який нівелює традиційні цінності та сприяє певному еклектизму та квазірелігійності, які пропагують ЗМІ, прикладом чого є різні «битви екстрасенсів» та захоплення астрологією.

Психологічною основою для релігійності людини постає її віра у щось «священне»,

надприродне, таємниче. Віра є глибоко інтимним почуттям, яке має відчутно переважаючий емоційний бік порівняно із раціональним. Тобто неважливо, у що конкретно вірить людина, головне – чи відчуває вона себе віруючою. На нашу думку, важливо провести певну диференціацію стосовно ступеня віри, адже вона може бути як переконаною у своїй вірі, так і вагатися стосовно власних релігійних почуттів. Найбільш раціоналізованим варіантом постає атеїзм, який не є просто відсутністю віри, а є усвідомленим переконанням у відсутності Бога та його впливу на людське життя і природні процеси. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти релігійність, адже у разі простого вибору між вірою та невір'ям ми маємо досить високі показники. Зокрема, проєкт World Values Survey подає релігійність українців у 85,1% [13]. Таким чином, українці є однією із найбільш релігійних націй Європи.

Опитування 2020 року показало, що лише 42% студентів впевнені у своїй вірі, ще 35,4% схильні вважати себе віруючими. Отже, показник у 42% вказує на те, що рівень релігійності молоді на Херсонщині не є занадто високим і релігійним громадам треба серйозно попрацювати, аби ті 35,4%, які схильні вірити, стали переконаними віруючими. Такі результати дозволяють, на нашу думку, краще зрозуміти наявну ситуацію, яка потребує і додаткової уваги під час навчання в університеті. Саме університетські релігієзнавчі курси можуть забезпечити паритет раціонального та емоційного у такому складному відчутті, як віра. Стосовно тенденції змін, то за винятком спаду кількості віруючих, зафіксованому у дослідженні 2015 році, загалом ситуація є стабільною [10]. Відбувається поступове перетікання «швидше віруючих» до невіруючих, що свідчить про втрату довіри до релігії як такої. Тобто зменшення кількості віруючих корегується зі зменшенням кількості студентів, які переконані, що релігія потрібна сучасній людині.

Важлива роль у формуванні початкових релігійних орієнтацій належить сім'ї. На думку Н. Гаврилової та О. Кисельова, сім'я забезпечує первинну релігійну самоідентифікацію [5]. Загалом більшість опитаних студентів виховувалася в релігійних родинах. У 68,1% опитаних обоє батьків є віруючими людьми, а у 19,4% – один із батьків. Тому можна вважати, що первісна релігійна ідентифікація шляхом залучення до сімейної обрядовості мала місце.

Поряд з родиною відчутний вплив на формування релігійної самоідентифікації студента здійснює його найближче оточення. Для молоді важливим чинником постає спілкування з однолітками та друзями. Таким чином, під час опитування студентам було запропоновано оцінити рівень релігійності їхнього кола спілкування, тобто друзів та знайомих. Були

отримані такі результати: 48,5% впевнені, що більшість їх друзів – віруючі люди (у 2011 – 36,2%); менше половини, 39,6% (27,8%), мали релігійних друзів; у 8,8% (21,3%); майже немає у 3,5% (1,7%). Можна побачити чітку тенденцію до зростання кількості віруючих у найближчому оточенні респондентів [11]. Таким чином, можна зробити висновок, що молодь цікавиться релігією та відкрито висловлює свої релігійні переконання (зокрема, в дослідженні 2020 року усі респонденти змогли визначитись із рівнем релігійності своїх друзів та знайомих, а у 2011 – 13% не змогли цього зробити).

Особливістю сучасної релігійності є її зростаюча позаконфесійність. Для позначення віруючих, які не ідентифікують себе із жодною релігією, навіть був запроваджений спеціальний термін “nones”. Згідно з опитуванням проєкту World Values Survey кількість “nones” в Україні у 2011 році складала 14,9% [13]. Ця тенденція зафіксована у дослідженні 2020 року, адже близько 5% віруючих не ідентифікували себе із жодною релігією. Окрім того, порівняно із попередніми опитуваннями змінилася домінуюча ідентифікація: якщо у 2015 році 90% опитаних вважали себе православними (96% в 2006 р., 86,3% в 2011 р.), то у 2019 – 43,1% респондентів віднесли себе до християнства загалом, а 34,4% – до православ'я [9; 10; 11]. Православ'я для України тривалий час виступало не стільки релігійною, скільки культурною ідентифікацією. На нашу думку, зміна ідентифікації пов'язана із кількома чинниками: 1) активне просування Українською православною церквою концепту «Русский мир» частина віруючих перейшла у греко-католицизм; 2) політизація процесу отримання автокефалії ПЦУ під час президентської виборчої кампанії; 3) зростання кількості протестантів серед молоді, чому сприяють соціальні проєкти протестантських церков, частина з яких орієнтована винятково на молодь, а також активна пропагандистка компанія, пов'язана з 500-річчям Реформації; 4) більшість віруючих є невоцерковленими, а тому не асоціюють себе із певною конфесією, вважаючи себе просто християнами.

Важливим питанням для сучасного глобалізованого світу постає забезпечення релігійної толерантності. На законодавчому рівні в Україні ухвалені необхідні законодавчі акти, які забезпечують свободу совісті (Закон «Про свободу совісті та релігійні організації» 1991р.), рівність світської та богословської освіти шляхом визнання дипломів з боку держави (Закон «Про вищу освіту» 2014 р.). Проте толерантність не формується винятково законодавчо або ж зусиллями держави, вона постає як елемент культури, як результат міжособистісної взаємодії з представниками інших релігій чи як результат сприйняття стереотипів («всі мусульмани – терористи»).

Таким чином, студентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи відчувають вони неприязнь або ненависть до представників інших релігій? Якщо так, тоді до кого і чому?». 71,8% опитаних зазначили, що не відчувають ненависті або неприязні до інших релігій, 28,2% – відчувають побоювання стосовно представників окремих релігій. Відповіді цих респондентів дозволяють побачити таку картину: 5,4% – мають побоювання щодо ісламу, а 11,6% – відчувають неприязнь до Свідків Ієгови через їх нав'язливу місіонерську діяльність, 10,9% зазначили, що їм не подобаються секти. Отже, ми бачимо, що студентству Херсонщини властива толерантність у релігійній сфері, негативний образ ісламу здебільшого пов'язаний з новинами про ісламських терористів. Окремо варто звернути увагу на ставлення до сект. Воно свідчить про недостатній рівень розуміння респондентами релігійного життя, адже для більшості сектантів є усі нетрадиційні релігії, а також не ортодоксальні, як, наприклад, баптизм (другий за кількістю релігійних громад в області та представлений на Херсонщині з кінця ХІХ ст.). Це є важливим з огляду на те, що Херсонщина належить до регіонів, де потужно розвиваються нетрадиційні новітні релігійні течії.

Л. Филипович стверджує, що більше половини прихильників новітніх релігійних течій складає молодь [17, с. 71]. Саме тому важливим є вивчення ставлення студентської молоді Херсонщини до таких рухів. На запитання: «Як Ви ставитесь до новітніх нетрадиційних рухів?» 6,5% відповіли позитивно, 13,6% – негативно, а 79,9% – нейтрально. Проте студенти не змогли назвати такі новітні рухи, що, знову ж таки, вказує на відсутність необхідних знань із релігієзнавства. Це зумовлено тим, що курс «Релігієзнавство» не викладається окремою дисципліною. Таким чином, толерантне ставлення до новітніх релігійних рухів пов'язане передусім із байдужістю та незнанням, ніж з усвідомленим вибором. Це і дозволяє досить легко навішувати ярлик «сектант» на будь-кого, хто не вписується у традиційні уявлення про священників та Церкву.

Дослідження рівня толерантності студентства Херсонщини також вивчалось через проблему укладання міжконфесійних шлюбів. Ця проблема, з одного боку, має інтимний характер, а з іншого – пов'язана із збереженням родинної релігійності, адже якщо батьки сповідують різні релігійні погляди, це змушує дітей вибирати релігію для себе.

Не вбачають перепону у різниці у релігійних переконаннях 39% опитаних (у 2011 – 33%, у 2015 – 29,3%), 31,7% респондентів вважає можливим укласти шлюб лише із представниками деяких релігій (у 2011 – 27,8%, у 2015 – 39,6%). Категорично проти шлюбу з іновірцями

22,6% (у 2011 – 18,3%, у 2015 – 18,9%). Жоден із респондентів не виявив бажання перейти в іншу релігію заради шлюбу (у 2011 – 1 дівчина з 497 опитаних, а у 2015 – 3,6%). Погодились на укладання шлюбу за умови переходу у їх віру 6,7% (у 2011 – 8,7%, у 2015 – 8,6%) [10; 11]. Стосовно тенденцій змін варто зазначити, що зростання кількості респондентів, для яких релігія не є перепорою для укладання шлюбу, корелюється із збільшенням кількості тих, хто сумнівається у своїй вірі та необхідності релігії для сучасної людини. Це стосується студенток, які є мешканцями міста. Водночас зростає кількість тих, хто категорично проти шлюбу з іновірцями. Ці респонденти переважно є протестантами (баптисти, адвентисти, п'ятидесятники) та православними. Протестантами щорічно проводиться Свято сім'ї у місті Херсоні, яке демонструє їхній ідеал родини (багатодітність, висока релігійність, участь у соціальних проектах).

Важливими показниками релігійності студентів є відвідування богослужінь та читання релігійної літератури. Вони дозволяють зрозуміти, яку роль відіграють релігійні практики у житті молоді. За результатами опитування 48,8% відвідують богослужіння лише на великі свята, 33,4% – іноді за потребою, 5,4% – відвідують регулярно (не менше 1 разу на тиждень), 12,4% – взагалі не відвідують церкву. Переважно регулярно відвідують богослужіння протестанти та мусульмани. Це пов'язано із тим, що у них найбільше відчутний зв'язок із конкретною релігійною громадою. Тобто не з конфесією взагалі, а з конкретною групою віруючих, об'єднаних навколо пастора чи імама. Окрім того, саме в цих релігіях потужними є молодіжні організації, і, як зазначає О.Б. Іванкова-Стецюк, «в період, коли у молодих людей виникають певні розбіжності у ціннісних орієнтаціях та поглядах на життя з світськими агентами соціалізації, відбувається пошук соціальної групи, що складається з осіб зі спорідненою системою життєвих цінностей, яка здатна захистити від загроз сучасного світу» [14, с. 359].

Стосовно читання релігійної літератури, то 65,5% опитаних зазначили, що не читають таку літератури взагалі, інколи читають – 30,4%, а регулярно читають лише 4,1%. Помітна тенденція до зменшення кількості студентів, які регулярно читають релігійну літературу. Водночас відчутно зросла кількість тих, хто таку літературу не читає взагалі. Особливо це стосується тих респондентів, котрі ідентифікують себе із православ'ям. Вони можуть відвідати церкву із родичами на великі свята, проте не мають бажання читати відповідну літературу. Отримані результати дозволяють стверджувати, що студентська молодь Херсонщини є позацерковною, її віра не пов'язана з участю

у релігійних практиках, які не посідають важливого місця у повсякденному житті. Це суттєво відрізняє Херсонщину від Прикарпатського регіону, у якому 23,3 % молоді регулярно відвідує храми, а 83,4 % тримає у домашній бібліотеці духовну літературу [14, с. 360].

Зважаючи на те, що молодь є найактивнішою частиною українського соціуму, студентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи має молодь брати більш активну участь у релігійному житті?». Ствердно відповіли 28% (у 2006 – 43,5%, у 2011 – 48,7%), проти виступили 24,4% (у 2006 – 17,1%, у 2011 – 16,3%), а 47,6% (у 2006 – 39,4%, у 2011 – 35%) не змогли визначитись із відповіддю [9; 10]. Отримані результати свідчать про зменшення кількості прихильників активізації молоді у релігійному русі. Більшість студентів не схильна брати участь у релігійному житті України. Така пасивність може мати негативні наслідки у найближчому майбутньому.

Як відомо, релігія безпосередньо пов'язана з політикою та соціальними подіями в суспільстві. Під час Революції Гідності 2013–2014 рр. церковні організації спробували стати посередниками між владою та опозицією, надавали допомогу пораненим, намагалися зупинити ескалацію насильства. Окрім того, значна частина віруючих долучилася до волонтерського руху, захисту Батьківщини. У збройних силах України активну діяльність розгорнули військові капелани. Починаючи з 2017 року зусиллями протестантських церков був ініційований рух на захист традиційних сімейних цінностей, який призвів до конфронтації з владою у питаннях гендерного законодавства, можливості легалізації одностатевих шлюбів тощо. Під час президентської виборчої кампанії 2019 року релігійна проблематика була однією з головних тем. Таким чином, постала необхідність дослідити ставлення молоді до спроб політизації релігії, взаємовпливу релігії та освіти, перспективи створення Помісної церкви в Україні.

Студентам було запропоновано відповісти на запитання: «Чи повинна влада втручатися в сферу релігії?». На думку 26,5% опитаних, держава повинна втручатися у релігійну сферу шляхом її законодавчого регулювання, 15,5% вважають, що заради національних інтересів та безпеки держава повинна впливати на діяльність релігійних організацій. 37,7% переконані, що церква і держава мають бути відділені одна від одної, проте між ними має бути забезпечена співпраця. 20,3% вважають, що за жодних обставин держава не повинна втручатися у релігійну сферу. Отже, більшість студентів переконані, що сфера релігійних відносин не потребує втручання з боку органів державної влади і може цілком функціонувати автономно.

Також студентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи потрібно релігійним лідерам брати участь у політичному житті?». У порівнянні з попередніми дослідженнями спостерігається стрімке зростання кількості противників участі релігійних діячів у політиці з 17,1% у 2006 до 75,7% у 2020. Водночас із 39,4% у 2006 до 4,7% у 2020 зменшилась кількість тих, хто не має відповіді на це питання. Так само з 43,5% у 2006 до 19,6% зменшилась кількість прихильників участі священників у політичному житті [9]. Причину цього можна вбачати у тому, що згідно з опитуваннями довіри суспільства до інституцій останніми роками церква та армія користуються найбільшою підтримкою, а найменшу – мають уряд та парламент. Окрім того, активне залучення священників до агітаційної діяльності під час президентської кампанії також сприяло посиленню негативного ставлення до участі релігійних лідерів у політиці.

Згідно зі статтею 35 Конституції України Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви [7]. Студентам було запропоновано відповісти на питання, чи вважають вони за необхідне запровадити у навчальний процес дисципліни релігійного спрямування, зокрема, християнську етику. Близько 78% опитаних проти запровадження як обов'язкових предметів християнського спрямування. 8,8% вважають, що такі дисципліни є корисними, але мають бути за вибором студента або ж учня. Майже 13,2% опитаних не змогли відповісти на це запитання. При цьому більшість опитаних переконана у необхідності пошуку найрізноманітніших форм співпраці між церквою та державою, проте не бажає сакралізації освіти. Це, зокрема, є актуальним стосовно пропозицій запровадження у школі уроків релігійного спрямування («основи християнської моралі»). Варто погодитись з думкою В. Баранівського, що академічна релігієзнавча освіта у ЗВО цілком спроможна задовільнити релігійні потреби громадян, не спричиняючи сакралізацію освіти [2, с. 46].

Враховуючи перебіг трансформаційних процесів в українському православ'ї, студентам було запропоновано відповісти на питання: «Чи потрібна в Україні державна церква?». Близько 82,1% висловилися категорично проти створення в Україні державної церкви, для 12,5% це є прийнятним за умови розвитку процесів державотворення, 5,4% не змогли дати відповідь на це запитання. На нашу думку, такі результати зумовлені, з одного боку, релігійною толерантністю українського суспільства, а з іншого – значною недовірою до влади й державних інституцій. Наразі церква в Україні є інституцією з найбільшим рівнем довіри з боку суспільства, процес

створення державної церкви може привести до нівеляції цього рівня довіри.

Також студентам було запропоновано визначитися із своїм ставленням до створення Православної церкви України. Позитивно оцінюють створення ПЦУ 32,75% опитаних, негативно – 11%. Не змогли відповісти на це запитання – 56,25 %. На нашу думку, це пов'язано з такими чинниками: 1) ПЦУ існує лише рік і тому ще не продемонструвала активну роль у освітніх, культурних чи соціальних проєктах; 2) питання автокефалії православної церкви не є актуальним для більшості студентів, адже воно безпосередньо не впливає на їхнє життя; 3) зазначене питання не розглядається в межах навчальних дисциплін, котрі вивчаються в ЗВО.

Висновки з проведеного дослідження.

Для студентської молоді Херсонщини є характерним визнання важливої ролі релігії у житті сучасної людини (73,9%), досить висока релігійність (до 77,4%), значний вплив релігійного сімейного виховання та спілкування із віруючими друзями, високий рівень толерантності до інших релігій, негативне ставлення до політизації релігії та сакралізації системи освіти.

До основних тенденцій зміни релігійності студентської молоді на Херсонщині належать: незначне зменшення кількості віруючих, зростаюча позаконфесійність, зменшення участі молоді в обрядово-культурній діяльності, падіння рівня теоретичних знань про релігію (слабка теоретична релігійність), зростаюча пасивність молоді стосовно участі у релігійному житті України.

Проведене соціологічне дослідження релігійних орієнтацій студентської молоді дозволило перевірити результати попередніх досліджень, визначити тенденції змін. Окрім того, зафіксувало проблеми, які потрібно буде вирішити у наступних роботах: більш детально вивчити включеність молоді у релігійні практики; віднайти причини зменшення кількості віруючих серед студенток, котрі мешкають у місті; визначити, у що саме вірять студенти (Бога, рай, пекло, безсмертя душі тощо). Перспективним є вивчення релігійності студентів Таврійського християнського інституту (єдиного вищого духовного навчального закладу регіону).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балух В. Релігійність молоді : загальноукраїнський та регіональний аспекти. *Релігія та соціум*. 2010. № 2 (4). С. 117–119.
2. Баранівський В. Ф. Ціннісні орієнтації студентської молоді та їх роль в консолідації українського

суспільства. *Вісник ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 2019. № 43. С. 39 – 52.

3. Білоус Л., Мартинюк Ю. Рівень і характер релігійності лучан. *Соціологічні студії*. 2015. № 1 (16). С. 84–89.
4. Булига І. Позаконфесійна релігійність в контексті соціокультурних процесів сучасної Волині. *Релігія та соціум*. 2014. № 1-2 (13-14). С. 145–150.
5. Гаврілова Н., О. Кисельов. Релігійність української молоді : раціональний вибір чи спонтанний крок? [Електронний ресурс]. URL: <http://www.religion.in.ua/main/analitica/10564-religijnist-ukrayinskoyi-molodiracionalnij-vibir-chispontannij-krok.html> (6)
6. Колосок Т. Феномен жіночої релігійності з погляду соціології релігії. *Соціологічні студії*. 2015. № 1 (6). С. 22–28. (10)
7. Конституція України [електронний ресурс]. URL: <http://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii> (11)
8. Мельник Ю. Релігійні орієнтації у віковій динаміці свого становлення. *Психологічні перспективи*. Луцьк, 2017. Вип. 30. С. 208–223. (13)
9. Недзельський К. К., Поліщук І. Є., Галіченко М. В. Релігійні орієнтації студентської молоді Херсонщини. *Південний архів : Зб. наук. праць : Іст. науки*. Херсон. 2007. Вип. 26. С. 280–287. (14)
10. Недзельський К. К., Поліщук І. Є., Гришанов І. В., Галіченко М. В. Релігійні орієнтації студентів Херсонського державного університету. *Габітус*. 2016. Вип. 2. С. 29–37. (15)
11. Поліщук І. Є., Галіченко М. В. Релігійність студентської молоді на Херсонщині (за матеріалами соціологічного дослідження 2011 року). *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. 2011. Вип. 59. С. 372–379. (19)
12. Поліщук І. Є. Сучасна релігійна ситуація та релігійні орієнтації студентської молоді. *Південний архів : Зб. наук. праць : Іст. науки*. 2001. Вип. 7. С. 92–96. (20)
13. Проект World Values Survey [Електронний ресурс]. URL: <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp> (21)
14. Пташник-Сердюк О. І. Регіональні особливості релігійної ідентифікації студентської молоді. *Методологія, теорія і практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. 2014. Вип. 20. С. 357–361. (23)
15. Пташник-Сердюк О. І. Релігія в системі ціннісних орієнтацій студентської молоді. *Вісник Львівського університету. Серія : філософсько-політологічні студії*. 2018. Вип. 20. С. 79–86. (24)
16. Ханстантинов В. Конфесійна толерантність студентської молоді Миколаївщини. *Релігія та соціум*. 2010. № 1 (3). С. 143–148. (29)
17. Филипович Л. О. Нові релігійні течії в Україні : загальні закономірності та регіональні особливості. *Південний архів : Зб. наук. праць : Іст. науки*. 2003. Вип. 11. С. 67–77. (30)
18. Циганчук А., Циганчук Л. Освіта та релігійне виховання студентської молоді. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1-2. С. 24–27. (31)